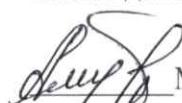

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ
ДАГЕСТАН
МР «ЦУМАДИНСКИЙ РАЙОН»
МКОУ «ВЕРХНЕГАКВАРИНСКАЯ ШКОЛА-САД»

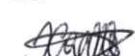
РАССМОТРЕНО

на заседании ШМО

 Муртузалиев М.А.
Протокол №____ от «____»
2023г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора по
УВР

 Хасбулаев Ш.М.
«____» ____ 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы-сада

 Исмаилов М.М.
Приказ №____ от ____ 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родная литература»

для 9 класса основного общего образования

на 2023-2024 учебный год

Составитель: Магомедова Сабижат Магомедовна
Учитель родного языка и литературы

с. Верхнее Гаквари, 2023

Авар ада бият

9 класс

34 Саг!ат

Асарай малъизе - 26 с

Калам џебемлезабиялье - 4 с

Класстун къватлибехун ұали - 4 с

**9 классалда адабиял темабазда тіоритілүлел
кілзулал ва хъявулал хламтабазул аслиял тайпаби**

Художествиял асарап пасихыңға цали.

Жинңаго бицине, гъединго хъвазе бугеб жоялъе гладатаб ва жубараб план гүңли.

Хабариял асаразул, гъезул буттабазул изложение хисабалда бицинги хъванги анализун қадаҳъ хласил къезе бажари.

Цалдохъабазул жидерго захіматалъул бицарал сочинениял хъвай.

Жамгиябун политикияб.

Адабиябун политикияб макъалалялъул къокъаб хласил хъвай.

Гъединго гъезул план гүңли.

Жидеңаго цаларап тірекъалъе, бихъараб киноялъе, телевизоралдасан кураб асарапте къимат къезе бажари.

Лъялъул ва бажариялъул рахъалъ

9 классалъул цалдохъабазда цере лъолел аслиял тілалабал

Цалдохъабазда лъазе ккода:

- эркенлъиялъе глоғо гъабураб магларулазул къеркьеялъулги адабиятальулги хурхен чөзабизе;
- лъазарурал асаразда жсаның тарихиял хаслъаби ратизе;
- лъазарурал асаразул композиция, сюжет ва сипатиял гүңлараб тартиб;
- лъазарурал асаразул аслиял багъадуразул гәмал-хасиятальул гәммаб қваралъул бицине;
- лъазарурал асаразул жанралъулал хаслъаби ратизе;
- критикиял макъалабазда лъазарурал асаразе къимат къезе;
- программаялда рекомендациялъе лъазаризе рихъизарурал текстал;

Цалдохъабазда бажаризе ккода:

- хъвадарухъанас разыудалъун гүңларап художествиял сипатал цере чөзаризе;
- асарапта рорхулен аслиял суалал ратизе;
- лъазабулем асарапта жсаның сюжетальул, композициялъул, багъадуразул сипатазул ва сипатияб каламалъул қвар разызе;
- художествиял асарап пасихыңға цализе;
- бицинебги хъвалебги жиндириг оңтүстік кілт анында калъаялъул план гүңлизе;
- цаларап тірекъалъе, бихъараб киноялъе, балагъараб спектаклялъе къимат къун, рецензия хъвазе.
- хъвадарухъанас разыудалъун гүңларап художественниял сипат -суратал цере чөзаризе;
- идеябун-художествияб хаслъиги хисабалде босун, асараптап тайпа чөзабизе; (эпосиябыш, лирикайищ, драмайищ гъеб кколебали);

- асааралъул рорхулен аслиял суалал ратизе;
- малъараб асааралда жаниб сюжеталъул, глыциялъул, героязул образазул ва сипатияб каламалъул идеябгун- художественнияб къвар разызе;
- асааралъул идеяб магна разызе героязул бугеб къвар ва авторас гъесие къолеб бугеб къимат батизе;
- асааралъул ва гъельул героязул хлакъалъул лъугъараб жиндирго пикру къучлаблъун гъабизе;
- художествиял, общественниялгун - политикиял гъединго литературияб критикаялъулал текстал битлун, дурун. разгун цализе;
- художествиял асаарал пасихлго цализе;
- бицуунебги хъвалебги жиндирго къалъаялъул план глыцизе;
- захлматалъул темаялда творческиял сочинениял хъвазе (жиндирго хлалтлул хлалбихъиялъул къучалда ва малъарал асаразда тласан);
- общественниябгун- политикияб ва литературияб критикаялъулал макъалабазул къокъаб хласил хъвазе, гъезие план глыцизе;
- цо литературияб асааралда тласан доклад яги къокъаб къалъай хладуризе;

Авар маңалъулгун бухъен

Хъвада - чвадиялда, жамглиябгун политикияб темаялда хурхараб сочинение.

Рухлияб бечельиялда, жамглиябгун политикияб темаялда хурхараб 2-3 асааралъул къучалда доклад хладури. Хабариял текстазул къокъаб яги тласабищараб изложение.

Жидецаго ұализе кколел асарал:

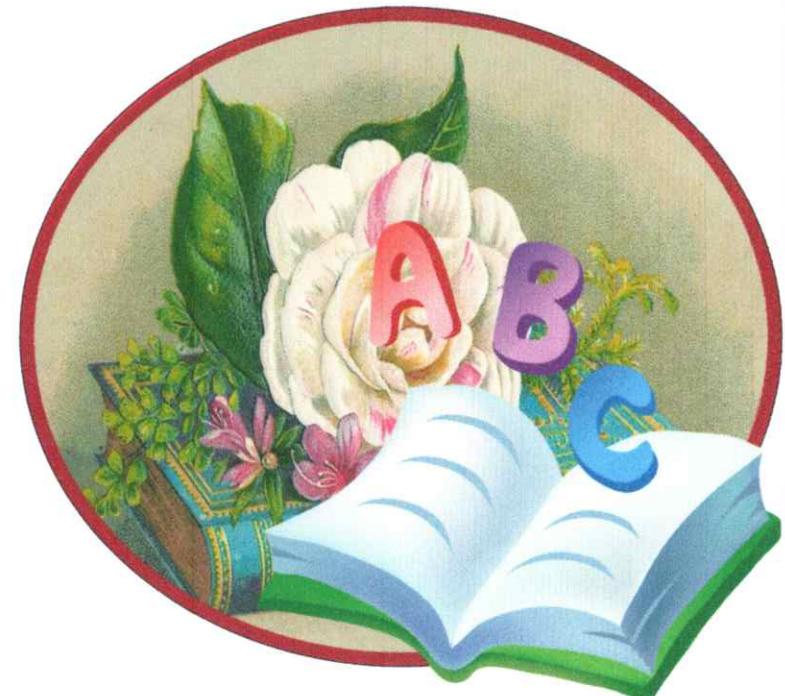
*P. Хламзатов «Руччабазул кверал»
М. Гъайирбекова «Раклаң ұлаголеб буго»
Ці.Хламзат «Рагъда дандчывай»
М. Сулиманов «Огниялда»
М.Мухламадов «Риклеқладал мұғлұрзда», Гүрчинаб квербаңыл»
Ф.Галиева «Гәлайчи»
Хл. Хажиев «Таваккал»
Гл.Хачалов «Чадил ҳлакъалъулъ рагы»
Т.Таймасханов «Чеглераб нақкы»
М. Глабдухалимов «Чагоял тұлғыдұл»
Бағъатар «Чадил кесек»
Гл. Мухламад «Камалил Башир»
М.Мухламадова «Хласрат»*

P.Рашидов «Күчідүл»

Реклеме лъазаризе:

*P. Хламзатов «Дир ракл мұғлұрзда буго»
Гл. Хачалов «Хваразул ұаралдасан»
Хл. Гъазимирзоев «Васасде»
М. Гъайирбекова «Эбелалъул ракл»
Ф.Галиева «Кини» (мұғлалимас тласа бищараб бакл)
Гл-Хл. Шахтаманов «Къараалазул глор»
М. Ахмадов «Дие бокъун буго»*

*Гл.Мухламадов «Эбелги, дунги, кечіги»
Р. Ахматова «
Лирика»*

	<i>Дарсил тема</i>	<i>Дарсида гъабулеб хIалтул система</i>	<i>Словарияб хIалтIи</i>	<i>p/xI</i>
1	Миллияб адабияталъул халкъалъул гъумруялда хурхи Расул Хамзатов . «Дир ракI мугIрузда буго».	P. Хамзатовасул гъумру ва тв-во. I-VII б. цализе.	Шагъра, саринал, чалгIен, тIалъи, чагъир, магъ, хили.	Цализе. Гъум. 3-21. P. XI. тв-л хIакъ-ль доклад хIадур гъаби.
2	«Дир ракI мугIрузда буго».	КочIол тема, идея бати, анализ гъаби.	КъатIра, бидурихъалъ, михир, назму, поручик.	Кесек рекIехъе лъазаби.
3	«Дир Дагъистан»	Цализе, мацIалъул хIакъалъулъ, кучIдул, кицаби цализе. «МацI».	ГIакIа, квель бахъун	Бицине.
4	«Дир Дагъистан»	Цализе. «Хъвадарухъанасул захIмат, ритIухъльи, лебаллъи».	Мегъ, чаразе, ритIухъльи, намус	Гъум. 30-41, бицине.
5	«Дир Дагъистан»	Цализе. «Сундаса мун данде гъабун бугеб, Дагъистан?», «Гъаб улкаялда чи вижараб куц». Поэмаялъул хIакъалъулъ баян жеги гIатIид гъаби.	Язихъав, хIужизабун	Гъум. 41-44, бицине.
6	Класстун къватIисеб цали			
7	«Эбелалде».	КечI цализе, кочIол тема, пикру рагъизе.	Сурмиял накIкал, пири	Эбелалъул хIакъ-ль соч. хъвазе, кечI цализе.
8	«Авар мацI».	КечI цализе.	ТIарамагъадисеб, къянцизе, чабхил кIкалал	КечI пасихIго цализе, суалазде хIадурлъизе.

9	Глабдулмажид Хачалов. «Хваразул царалдаса».	Авторасул гүмрү ва тв-во. I-II бутла цализе.	Балъголъи, чөлорхъю, гүшкъул кучидул, рогъю, насиҳат, нилъю, хуцI,	Гүм. 55-58. Реферат «Совет Союзальул бахарчи» (Дагъ.)
10	«Хваразул царалдаса».	III бутла цализе. К1. В. рагъда хваразул тарих	Бетоналъул кичI, недегъльи, мустахикъльи, таваккал, ирс, нигимат, кар	Гүм. 58-62. Мугалимас т1аса бищараб кесек реклехъе лъазабизе.
11-12	Калам цебетезаби. Кудияб Ватанияб рагъда хварал дагъистаниязул хIакъалъуль сочинение – реферат			
13	Муса Мухамадов «Манарша».	Авторасул тв-во. I бетлер I-IV бутла цализе.	Мегъ, полох, тIипало, расалъи, гъванци, толохоч, буртина, къебельул рач, гъецло, хъитI, глачIар	Бицине.
14	«Манарша».	V-VIII бутла цализе.		Бицине.
15	«Манарша».	VII-IX бутла цализе.		Бицине.
16	Класстун къватIисеб цали Багъатар «Чадил кесек».			
17	Хлажи Гъазимираев «Васасде». «Гъудуласде», «Лъалхъуге, дир барти».	Хъвадарухъанасул творчество. Кочюл мисалияб цали бихъизаби. Кучидузул мисалияб цали bihъizabi. Аслияб тема бати	Зваргъи, жиржидизе, ахъмакъ, тIимугъ, асс, тIармида, пандур, анищ, хIасрат, чива.	Реклехъе лъазабизе.

18	Машидат Гъайирбекова «Эбелалъул ракI». «Эбелалъул кечI»,	Хъвадарухъаналъул творчество. КочIол мисалияб цIали бихъизаби.	Мукъсанлъула, гъварилъи, гIатIилъи	РекIехъе лъзабизе.
19	«КочIолъ батана дир рухI», «Поэтал», «Гъал хIикмatal макъаби».	КучIдузул мисалияб цIали бихъизаби.	Пурец	Цализе, тема ва пикрурагъизе.
20 -21	Калам цебетIезаби. Сочинение «Эбелалъул хIатIикъ - алжан».			
22	Фазу Галиева «Кини».	Поэтессаялъул творчество. Хабар цализе.		Гъум. 123-127 бицине.
23	«Кини». Художествияб адабиятальул баян гIатIид гъаби	Хабар цализе.	Синкъи, гагу, ургал	Гъум. 127-132 бицине. Гъум 129. ...Ана соналги лъуглана рагъги...» гъеб обзац рекIехъе лъзабизе.
24	Класстун къватIисеб цIали ГIабасил МухIамад «Камалил Башир».			
25	Щадаса ХIамзат «Балагъалъул гъамас».	Хъвадарухъанасул гIумру ва творчество. 1-2 пардав цали.	Хашаб, гъапуллъун, хы бил, цалкly, канлъукъльи, бизар, гужгат, чухъа, гIурдахлан	Ролазде бикъун цализе. 1-2 пардав
26	«Балагъалъул гъамас».	4 пардав цализе. Анализ гъаби, аслиял багъадуразул образ рагъи.	Нохъю, къоно, гIанлъун, мохмо х, къаданиб, къулгъу, маxIrum, парчи, рогъю, квасквас, тlyупараб, хатlab, лачен	Ролазде бикъун цализе 4 пардав гъ.83-89

27	Багъатар «Цадакъа бахчулеб дир чанил бурутI».	Хъвадарухъанасул гIумру ва творчество. I- III б. цализе.	Чанил бурутI	Бицине.
28	«Цадакъа бахчулеб дир чанил бурут1».	IV- VI б. цализе.	Диссертация	Бицине.
29	«Севералда бугеб дир милъиршо».	I-IV б. цализе.		I-IV б. бицине.
30	«Севералда бугеб дир милъиршо».	Къисаялъул аслиял багъадурал, гъезул сипатал.		Суалазде хIадурлъизе.
31	Мухамад Ахмадов « ЧужугIадан». «Дие бокъун буго».	ШагIираисул гIумру ва тв-во, кучIдузул мисалияб цали. Тема ва пикру рагъизе		РекIехъе лъазабизе.
32	Класстун къватIисеб цали			
33	Ахмадхан Абубакаров «Даргиязул ясал».	Авторасул биография. Гъум. 280-289 цализе.	Бегавул, таптарал, гIажизаб, къамартIаб, маржанал	Авторасул твор - л хIакъалъулъ доклад хIадур гъабизе.
34	«Даргиязул ясал».	Гъум. 289 - 306цализе.	Тющел, икъбал, Щоб, расалъи, гIарщ, гIерекъ, игIлан, гIари	Бицине.